

Cabbar bəy Vəlibəyov (Baharlı) (1893-1941)

Azərbaycanda, Ağdamın Birinci Baharlı kəndində yeni tipli məktəbin əsasını qoymuş pedaqoq, Qarabağın tanınmış bəyi, ziyalı, Baharlı tayfasının görkəmli nümayəndəsi Cabbar bəy İsmayıl bəy oğlu Vəlibəyov 1893-cü ildə Şuşa qəzasının I Baharlı kəndində (indiki Ağdamın I Baharlı kəndi) anadan olmuşdur.

Orxan Zakiroğlunun (Baharlı) tədqiqatlarına görə, Cabbar bəy Vəlibəyovun (Baharlı) XV əsrdə yaşamış ulu babası Əlişəkər bəy Baharlı yaxın qohumu - Qaraqoyunlu hökmdarı Cahanşah Həqiqinin hakimiyyəti dövründə uzun illər Həmədan hakimi olmuşdur. Böyük Moğollar İmperatorluğunun başçısı Əkbər şahın atabəyi olmuş, ölkəni 4 il müstəqil idarə etmiş, eyni zamanda incə ruhlu şair Bayram xan Seyfəli bəy oğlu Baharlı dövlət xadimi olmaqla yanaşı, türk, fars, hind dillərində şeirlər yazmışdır. Oğlu Mirzə Əbdürrəhim xan Əlişəkər bəy Baharlının nəslinə mənsub olub, Cabbar bəyin ulu babalarıdır.

Orxan Zakiroğlu (Baharlı) yazır ki, Əlişəkər bəy Baharlının və onun kötücəsi xanlar xanı Bayram xan Baharlının nəslindən olan Cabbar bəyin ulu babaları Bayramxan bəy Abdulla xan oğlu Baharlı Qarabağ xanı Pənahəli xanın, onun oğlu Mirzə Vəli bəy Baharlı (1715-1795) isə Pənahəli xanın və İbrahimxəlil xanın zamanlarında xanlığın ictimai-siyasi, mədəni həyatında yaxından iştirak etmişlər. Mirzə Vəli bəy Baharlı Qarabağ xanı İbrahimxəlil xanın vəziri olmuş, xanlığın ictimai-siyasi həyatında, daxili və xarici siyasətində aparıcı rol oynamışdır. Rəvayətə görə, Molla Pənah Vaqifin saraya dəvət edilməsi Qarabağ xanı İbrahimxəlil xanın vəziri Mirzə Vəli bəy Baharlının təklifi ilə olmuşdur. Mirzə Vəli bəy Baharlı şair kimi də tanınmışdır. Mirzə Vəli bəy Baharlının faciəli ölümündən sonra onun sonrakı nəslə babalarının adını yaşatmaq üçün Vəlibəyov, Vəliyev, Vəlizadə, Vəlili soyadlarını daşımışlar.

Cabbar bəy ilk təhsilini ruhani məktəbində almış, ərəb, fars dillərini, şəriət elmlərini öyrənmişdir. Sonralar zamanəsinin açıq fikirli adamı olan dayısı Ağşad Məhəmməd Qasım oğlunun təklifi ilə Şuşaya gedib, Şuşa real məktəbini bitirmişdir.

Baharlı kəndində böyük torpaq sahibi olan Cabbar bəy Vəlibəyov 1913-cü ildə təhsilini başa vurub doğma kəndinə qayıtmış, öz evində məktəb açaraq, müəllimlik fəaliyyəti ilə məşğul olmuşdur.

Dərs dediyi şagirdlərə ərəb və rus dilləri, tarix, riyaziyyat, Azərbaycan ədəbiyyatı haqqında ümumi məlumat vermişdir. Ehtiyacı olan yoxsulların dərsə marağını artırmaq məqsədilə onları məktəb ləvazimatı ilə təmin etmişdir. Bununla da o, I Baharlı kəndində yeni tipli məktəbin əsasını qoymuşdur. Cabbar bəy Vəlibəyovun (Baharlı) yaratdığı məktəbdə sonralar Azərbaycanın müxtəlif sahələrində mütəxəssis kimi fəaliyyət göstərən insanlar təhsil almışlar. C.Vəlibəyovun (Baharlı) şagirdlərindən biri də mərhum tarixçi-alim Suldüz Rüstəmov olmuşdur. Suldüz müəllim hər zaman öz müəlliminin adını ehtiramla yad etmişdir. Cabbar bəy Vəlibəyovun gözəl rəssamlıq qabiliyyəti də olmuşdur.

Azərbaycan Demokratik Respublikası dövründə də C.Vəlibəyov Xalq Maarif Nazirliyinin qərarı ilə müəllimlik fəaliyyətini I Baharlı kənd məktəbində davam etdirmişdir.

Sovet Rusiyasının hərbi müdaxiləsi nəticəsində Azərbaycan müstəqilliyini itirdikdən sonra ölkədə kütləvi repressiyalar aparıldı. Azərbaycanın neçə-neçə dəyərli övladları qətlə yetirildi, vətəndən uzaqlara sürgün edildi, həyatlarının sonlarına kimi xarici ölkələrdə mühacirət həyatı yaşamağa məcbur oldu.

Cabbar bəy Sovet hakimiyyətinin ilk illərində bəy, ziyalı, dindar olduğu üçün yeni hökumətin yerli nöqərləri tərəfindən təqib olunmağa başladı. Kollektivləşmə adı altında torpaqları, mal-qarası müsadirə olunan C.Vəlibəyov haqqında o dövrün mətbuat səhifələrində böhtan dolu yazılar dərc olundu. Lakin Cabbar bəy ona olunan haqsızlıqlara səbirlə dözdü. Ümidini, inamını itirmədi. Hər cür haqsızlığa, ədalətsizliyə qarşı öz etirazını bildirməkdən belə çəkinmədi. Həyatı boyu müəllim adını şərəflə daşımış Cabbar bəy Sovet hökuməti il-

lərində Xalq Maarif Komissarlığının qərarı ilə I Baharlı kənd məktəbinin müdiri işləməklə yanaşı, pedaqoji fəaliyyətini I Baharlı kəndindən başqa Ağdamın Qiyaslı, Güllücə və başqa kəndlərində də davam etdirmişdir. Baharlı kəndi 1930-cu ildə yaranmış Ağdam rayonunun tərkibinə verildikdən sonra Cabbar bəy Vəlibəyov yaratdığı ibtidai təhsil ocağının müdiri vəzifəsində çalışmışdır. O, 1937-ci ilə kimi Ağdam rayonu I Baharlı kənd məktəbinin müdiri olmuşdur.

1935-ci ildən başlayaraq Cabbar bəyə hücumların sayı artmaqda idi. 1935-ci ildən etibarən yerli mətbuat səhifələrinin demək olar ki, hər sayında o, haqsız yerə ittiham olunurdu. Cabbar bəyin ən böyük "günahı" isə bəy, ziyalı, dindar olmasında idi. Yuxarıda qeyd edildiyi kimi, Cabbar bəy təbiət etibarilə qoçaq, mərd, dözümlü, iradəli insan idi. O, doğma vətəni sevdii üçün Qarabağda elinə, obasına bağlı insan kimi tanındı. Cəmiyyətdə tutduğu mövqeyinə, prinsipliliyinə görə Cabbar bəy Vəlibəyov Azərbaycan tarixinin qara səhifələrindən sayılan 1937-ci il repressiyasından xilas ola bilmədi.

İmperyanın yerli nöqərləri Cabbar bəyi həyatından artıq sevdii vətəninə xəyanətdə ittiham edərək, onun həbsinə nail oldular. 12 oktyabr 1937-ci ildə onun evində axtarış aparılarkən zəngin kitabxanası müsadirə olunmuş, özü isə 19 oktyabr 1937-ci ildə xalq düşməni kimi həbsə alınaraq, Sibirə sürgün edilmişdir. Cabbar bəy 19 noyabr 1941-ci ildə Sibirdə vəfat etmişdir.

Cabbar bəy Vəlibəyov 1937-ci ildə siyasi repressiyanın qurbanı olsa da, onun şagirdləri müxtəlif sahələrdə fəaliyyət göstərmişlər. Cabbar bəy Vəlibəyov 29 noyabr 1957-ci ildə bəraət almışdır.

Hazırda doğulub boya-başa çatdığı I Baharlı kənd tam orta məktəbi Cabbar bəy Vəlibəyovun adını daşıyır. Anadan olmasının 100, yaratdığı məktəbin 80 illiyi münasibətilə onun həyat və pedaqoji fəaliyyəti ilə bağlı mətbuat orqanlarında məqalələr verilmiş, yerli və respublika radiosunda verilişlər səslənmiş, Ağdamda 25 may 1993-cü ildə tədbir keçirilmişdir.

AMEA-nın müxbir üzvü, fəlsəfə elmləri doktoru, professor Zakir Məmmədov Cabbar bəy Vəlibəyovun oğludur.

Tədqiqatçı-jurnalist Orxan Zakiroğlu (Baharlı) Cabbar bəy Vəlibəyovun nəvəsi, Zakir Məmmədovun oğludur.